

**Rashi's Bible Commentary- Does it really reflect his inner world of values?**  
(lecture #193)

Fredmanlisa@gmail.com

A. Humility

בראשית פרק א, כו: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ ...

1. רש"י: נעשה אדם I - עֲנוּתוֹתוֹ של הקב"ה למדנו מכאן: לפי שהאדם בדמות המלאכים ויתקנאו בו, לפיכך נמלך בהם, וכשהוא דן את המלכים נמלך בפמליא שלו, שמצינו באחאב שאמר לו מיכה: 'ראיתי את ה' יושב על כסאו וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו' (מל"א כב, יט); וכי יש ימין ושמאל לפניו? אלא אילו מימינים לזכות ואילו משמאלים לחובה. וכן 'בגזרת עירין פתגמא ובמאמר קדישין שאלתא' (דנ' ד, יד), אף כאן בפמליא שלו נטל רשות. אמר להם: יש בעליונים כדמותי; אם אין בתחתונים כך כדמותי, הרי יש קנאה במעשה בראשית:

Let us make man I - The **humility** of G-d we have learned from here. Since man is in the likeness of angels and they would be jealous of him, for this reason he consulted them. And when He judges the kings He consults his retinue, for so have we found regarding Ahab, that Micha said to him, "I have seen G-d sitting upon his throne, with the entire host of the heavens standing next to him at His right and at His left... Similarly, "By the decree of angels is the word, and by the statement of holy ones is the edict." (Dan. 4:14) Here too, He consulted His retinue and took permission from them. He said to them "There exist in the higher spheres beings in My likeness- if there are not beings in my likeness in the lower spheres too, there will be jealousy in the Creation."

2. נעשה אדם II - אף על פי שלא סייעוהו ביצירתו ויש מקום למינים לרדות, לא נמנע הכתוב מללמד דרך ארץ ומדת ענוה שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן. ואם כתב 'אעשה אדם' לא למדנו שיהא מדבר עם בית דינו אלא עם עצמו...

Let us make man II - Although [the angels] did not assist G-d in [man's] creation, and there is room for the heretics to claim supremacy, the verse did not refrain from teaching proper conduct and the trait of **humility**, that the greater one should consult and take permission from the lesser one. And if it had written, "I shall make man," we would not have learned that He was speaking with his court, rather with Himself...

3. בראשית פרק יא, ז: הבה נרדה ונבלה שם שפתם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו:  
רש"י: הבה נרדה - בבית דינו נמלך, מענותותו היתירה:

Let us descend- He consulted his heavenly court out of his **extreme humility**.

4. קהלת א, ד: דור הולך ודור בא, והארץ לעולם עומדת  
רש"י: והארץ לעולם עומדת - ומי הם המתקיימים? הענוים הנמוכים המגיעים עצמן לארץ, כעניין שנאמר (תה' לז, יא) 'וענוים ירשו ארץ'...

The earth remains the same forever- who are those who endure? The **lowly and humble** who reach to the ground. As it says, "But the lowly shall inherit the land" (Ps. 37,11)...

5. דניאל פרק ז, יד: וְלֹהֵי יְהִיב שְׁלֹטֹן וְיִקְרַ וּמְלָכוֹ וְכָל עַמְמֵיָא אֲמִיָא וְלִשְׁנֵיָא לֵה יִפְלְחוּן...

And he gave him dominion and glory and a kingdom, and all peoples, nations, and tongues shall serve him...

רש"י: וְלֹהֵי יְהִיב שְׁלֹטֹן - ולאותו בן אדם ניתן ממשל. האומות דימה בחיות וישראל דימה בבן אדם על שם שהם עינוותנין, ותמימים וחלשים:

And he gave him dominion - and to that man He gave dominion, for the nations He likens to beasts and Israel he likens to a man because they are **humble**, innocent and weak.

Rashi's Humility

6. בראשית לה, יג: וַיַּעַל מַעְלֵיו אֱלֹהִים בְּמָקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵתוֹ: G-d left him at the spot where he had spoken to him

רש"י: במקום אשר דבר אתו - איני יודע מה מלמדנו: At the spot where he had spoken to him- **I do not know** what it comes to teach

"I do not know"- more than 50 times Bible Commentary; 100 times Talmudic Commentary

7. Rashi's Responsa to R' Shmuel of Auxierre:

And he asked: why did I write... at any rate, **I erred** in that interpretation... and **my words contradicted one another**. But now I have dealt with it together with our brother Shemaiah and have edited/corrected it.

## B. The Treatment of Esau

### I. His sins:

#### Idolatry

8. בראשית כה, כב: ויתרצצו הבנים בקרבה ותאמר אסרן למה זה אנכי ותלך לדרש אתי? וק: רש"י: ויתרוצצו - על כרחך המקרא הזה אומר דרשני, שסתם מה היא 'רציצה' זו וכתב: 'אם כן למה זה אנכי'. רבותינו דרשוהו לשון 'רציצה', עוברת על פתחי תורה של שם ועבר, יעקב רץ ומפרכס לצאת; עוברת על פתחי עבודה זרה, עשו מפרכס לצאת...

And the children struggled – You must say that this verse says, "Expound me," because it is vague regarding what is the struggling, yet it writes, "if so, why do I exist?" Our Rabbis expounded it as meaning "running." When she would pass the entrances of Torah study of Shem and Eber, Jacob would run and toss around to go out. **When she would pass the entrances of idol worship, Esau would toss about to go out.**

(Wives & children, see: Gen. 25:23, 27; 26:35; 27:1; 36:2)

#### Adultery/Illicit Relationships

9. בראשית פרק כו, לד: ויהי עשו ברארבעים שנה ויקח אשה אתיהודית בתבארי החתי ואתבשמת בתאיילן החתי: רש"י: בן ארבעים שנה - כל ארבעים שנה היה עשו צד נשים תחת בעליהן ומענה אותן; עד שהיה בן ארבעים אמר: כשהיה אבי בן ארבעים נשא אשה, אף אני כן:

All the first 40 years of his life, **Esau would snatch women away from their husbands and violate them.** When he became 40 years old, he said, "My father married a woman when he was 40; I too will do so."

(Wives & children, see: Gen. 32:22; 33:7; 36:2, 24; 49:22)

#### Murder

10. בראשית פרק כה, כט: ויזד יעקב נזיד ויבא עשו מרהשדה ותוא עיף: רש"י: והוא עיף - ברציחה, כמה דאת אמר: 'כי עיפה נפשי להורגים' (ירמיה ד, לא).  
And he was exhausted- from murdering, as you say: "And my soul is exhausted by murderers" (Jer. 4, 31).

11. בראשית פרק כה, כה: ויצא הראשון אדמוני כלו כאדרת שער ויקראו שמו עשו: רש"י: אדמוני - סימן שיהא שופך דמים:  
A sign that he would be shedding blood

#### Theft & Verbal Deception ( Gen. 25:27, 28; 27:3, 5; 48:22)

### II. His virtues:

#### Case #1

12. בראשית פרק כז, טו: ותקח רבקה אתבגלי עשו בנה הגדל החמלת אשר אתה בבית ...

בראשית רבה סה, טז: 1. אשר אתה בבית - שבהן היה משמש את אביו, אר"ש בן גמליאל כל ימי הייתי משמש את אבא ולא שמשתי אותו אחד ממאה שמש עשו את אביו, אני בשעה שהייתי משמש את אבא הייתי משמשו בבגדים מלוכלכין, ובשעה שהייתי יוצא לדרך הייתי יוצא בבגדים נקיים, אבל עשו בשעה שהיה משמש את אביו לא היה משמשו אלא בבגדי מלכות, אמר אין כבודו של אבא להיות משמשו אלא בבגדי מלכות, ה"ד 'אשר אתה בבית'.

2. אשר אתה בבית - כמה נשים היו לו ואת אמרת 'אשר אתה בבית'?! אלא דהוה ידע מאי עובדיהון.  
Breishit Rabbah 65:16: 1. Which were with her in her house- In these he used to attend upon his father. R. Simon b. Gamliel said: All my lifetime I attended upon my father, yet I did not do for him a hundredth part of the service which **Esau did for his father.** I used to attend my father in soiled garments and go out in the street in clean ones; but when Esau attended to his father, he attended upon him in royal robes, "for only royal robes benefits my father's honor."  
2. Which were with her in the house- How many wives had he, yet you say, "which were with her!" But he knew their ways!

רש"י: אשר אתה בבית - והלא כמה נשים היו לו והוא מפקיד אצל אמו? אלא שהיה בקי במעשיהן וחושדן

Which were with her in the house- But did Esau not have many wives? Yet he gave them to his mother for safekeeping! But he knew well the conduct of [his wives] and he was suspicious of them.

Case #2

13. בר' לב, ח: ויירא יעקב מאד ויצר לו ויחץ אתהעם אשראתו ואתהצאן ואתהבקר והגמלים לשני מחנות:  
And Jacob became frightened and it distressed him. So he divided the people with him & the flocks....  
רש"י: ויירא ויצר - 'ויירא' שמא יהרג, 'ויצר לו' אם יהרוג הוא את אחרים:

He became frightened and distressed- "Frightened"- lest he be killed; "and it distressed him"- were he to kill others.

Rashi's source:

בראשית רבה עו, ב: ד"א 'ויירא יעקב מאד ויצר לו', אמר ר' יהודה בר' עילאי לא היא יראה לא היא צרה? אלא 'ויירא' - שלא יהרוג 'ויצר לו' - שלא יהרג, אמר: אם הוא מתגבר עלי, הורגני; ואם אני מתגבר עליו, אני הורגו, הדא הוא: 'ויירא' שלא יהרוג, 'ויצר לו' שלא יהרג. אמר: כל השנים הללו יושב בארץ ישראל תאמר: שהוא בא עלי מכח ישיבת ארץ ישראל? כל השנים הללו הוא יושב ומכבד את הורי, תאמר: שהוא בא עלי מכח כיבוד אב?....

He became frightened- lest he should be killed; and it distressed him- lest he should kill. He said: if he overpowers me, he will kill me; but if I overpower him, I will kill him... He said: During all these years Esau has dwelt in Eretz Yisrael; then perhaps he will attack me in virtue of his having dwelled in Eretz Yisrael. During all these years he has properly honored his parents perhaps he will attack me in virtue of his honoring his parents....

The Identification of Esau with Rome/Christianity

14. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת תענית פרק ד, ה  
תני א"ר יהודה בן ר' אלעאי ברוך ר' [בי, = עקיבא] היה דורש: 'הקול קול יעקב והידיים ידי עשו' [בראשית כז כב] קולו של יעקב צווח ממה שעשו לו 'ידי עשו' בביתו.

R' Judah the son of R' Ilai said my blessed R'[ebbe,=Akiva] would preach: "The voice is the voice of Jacob, but the hands are the hands of Esau" - 'the voice of Jacob' shrieks at what 'the hands of Esau' did to him at Beitar.

15. גיטין דף נו ע"ב  
'ואמר אי אלהימו צור חסיו בו' (דב' לב, לז) - זה **טיטוס הרשע** שחירף וגידף כלפי מעלה... יצתה בת קול ואמרה לו: רשע בן רשע בן בנו של עשו הרשע, בריה קלה יש לי בעולמי ויתוש שמה..."

'Where are their gods the rock in whom they seek refuge' (Deut. 32, 37)- this is **the evil Titus** who blasphemed towards heaven... a heavenly voice called out to him: "O evil man, the son of an evil man, a descendant of the evil Esau"....

Rashi accepts this Identification

16. רש"י, בראשית פרק כה, כג: שני גוים בבטנך - גיים כתיב, אילו אנטונינוס ורבי, שלא פסקו משלחנם לא צנון ולא חזרת, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים:

Rashi: Two nations- the word is written גיים, "proud ones," an allusion to Antoninus and Rebbe from whose table neither radish nor lettuce was absent neither in summer nor in winter.

(additional Rashi comments which indicate this identification: Gen. 27:39; 36:43; Num. 24:19)

Rashi's Commentary to Nevim and Ketuvim

17. ישעיהו פרק כז, יא: ביבש קצירה תשבִרְנָה נְשִׁים בְּאוֹת מְאִירוֹת אוֹתָהּ ...  
When it's crown is withered they break; women come & make fire with them...

רש"י: ביבש קצירה - כלומר כשיכלה זכות מעט שבידה של אדום, שכיבד את אביו, אז תשברנה סעיפיה:

When it's crown is withered- When the **little merit that Edom has for honoring his father** is depleted, then it's branches will be broken.

18. זכריה פרק ב, יב: כי לה אָמַרְ יִקְנֶק צְבָאוֹת אַחַר כְּבוֹד שְׁלַחְנִי אֶל הַגּוֹיִם הַשְּׁלָלִים אֶתְכֶם ...  
For thus sayeth the Lord of Hosts, he who sent me after glory concerning the nations that have taken you as spoil

רש"י: אחר כבוד - ומדרש אגדה 'אחר כבוד' אחר שאשלם לעשו כבוד שכיבד את אביו:  
After glory- And the midrash aggadah- after I pay Esau for the honor that he bestowed his father.

### C. Importance of Speech

19. רש"י, שמות ד: ב, ו: 1. (ב) מזה בידך - לכך נכתב תיבה אחת לדרוש מזה שבידך אתה חייב ללקות, שחשדת בכשרים.... (ג) ויהי לנחש - רמז לו **שספר לשון הרע** על ישראל ותפש אומנותו של נחש:  
2. (ו) מצורעת כשלג - דרך צרעת להיות לבן... אף באות זה רמז לו **שלושן הרע סיפר** באומרו (פס' א) 'לא יאמינו לי', לפיכך הלקהו בצרעת, כמו שלקתה מרים על לשון הרע...

Rashi: 1. What is in your hand- Therefore it was written as one word as if to say, with this [staff] in your hand you should be beaten, for you suspected those who are innocent... And it became a snake- He hinted to him that he **spoke derogatorily about Israel** when he said, "They will not believe me," and he adopted the craft of the snake.  
2. Was stricken with tzaraas like snow- It is the nature of tzaraas to be white...With this sign too He hinted to [Moses] that he **spoke derogatorily talk** when he said, "They will not believe me." Therefore He smote him with tzaraas, just as Miriam was stricken with tzaraas because of **derogatory talk**.

20. רש"י, ישעיה ו, ו: רצפה - גחלת, וכן 'עוגת רצפים' (מל"א יט, ו) כמו רשפים, ונאמרו באליהו ובישעיה בצד"י: רצפה, מפני שאמרו **דילטוריא על ישראל** זה קראן 'עם טמא שפתים' וזה אמר 'כי עזבו בריתך'. אמר הקב"ה למלאך: רצוף פה [=רצפה] **שאמר דילטוריא על בני:**

A glowing coal- a coal, and similarly "a cake baked on hot coals" (1 kings 19:6). In regards to Isaiah and Elijah, however it is written with a "zadi", because they **spoke ill of Israel**. This one called them a people of unclean lips, and this one said, "For... have forsaken Your covenant." Said G-d to the angel: "Break the mouth that **spoke ill of my children**."

21. רש"י- מלכים א, יט: טז: תמשח לנביא תחתך - אי איפשי בנביאותך מאחר שאתה **מלמד קטיגוריא על בני:**

Anoint a prophet in your place- I do not want your prophecy since you **plead for the prosecution of my people**.

### External Slander/Incitement

22. משלי יז, יב: פגוש דב שכול באיש ואלכסיל באולתו:

רש"י: פגוש דוב שכול באיש - טוב לאדם שיפגע בו דוב משכל ואל יפגע בו אחד מן המינים הכסילים המסיתים אותו לע"ז.

May a bereaving bear encounter a person- It is better for a person that a bereaving bear encounter him rather than one of the **foolish Christians who incite** him to Idolatry.

23. משלי ט, ז: יסר לץ לקח לו קלון ומוכיח לרשע מומו:

רש"י: ומוכיח לרשע מומו - מום הוא לו למוכיח שזה מחרפו ואינו שומע לו, ואין זו אלא אזהרה שלא לדבר עם המסיתים ואפילו להוכיחם ולקרבם.

And he who reproves a wicked man that is his blemish- It is a blemish to the one who reproves [him], for this one berates him and does not heed him. This is a warning that it is forbidden to talk with those who **entice** to worship idols, even to reprove them & to draw them near.

24. שיר השירים ז, ט-י: אמרתלי אעלה בתמור אחזה בסנסניו ויהירנא שדיך כאשכולות הגפן וגיה אפך פתפוחים: (י) וחקך כין הטוב...

I say let me climb the palm, let me hold its branches; let your breasts be like clusters of grapes, your breathe like the fragrance of apples. And your mouth like choicest wine...

רש"י: ויהיו נא שדיך - ועתה האמיתי את דברי, שלא תתפתי אחרי האומות, ויהיו הטובים והחכמים שביך עומדים באמונתם להשיב דברים **למפתים** אותך, שילמדו מהם הקטנים שבהם. וחקך יהיה כין הטוב - הזהרי בתשובותיך שיהא כין הטוב.

And let your breasts be now- And now, cause my words to be realized, that you will not be **seduced** after the nations, and may the good and wise among you be steadfast in their faith, to retort to **those who seduce them**, so that the smaller ones among you will learn from them. And your palate is like the best wine- be careful with your answers that they should be like the best wine.